

XX

KLASZTORY W WILNIE ZA WILIĄ, LEŚNIEWIE, PIŃSKU, W NARODYCZACH I ANTOLEPTACH

1. KLASZTOR W WILNIE ZA WILIĄ

Oprócz klasztoru ostrobramskiego karmelici posiadali jeszcze w Wilnie rezydencję pod wezw. św. Teresy — za miastem nad rzeką Wilią. Pierwszymi fundatorami tego klasztoru byli Szymon Karol i Teresa z Wojnów Ogińscy, miecznikowie litewscy, woj. wóscisławcy. Śmierć nie pozwoliła im zrealizować zamiaru fundacji. Z ich donacji, w 1695 r. karmelici otrzymali jedynie plac i dwór pod przyszły dom zakonny. Drewniany klasztor w 1739 r. wystawili potomkowie fundatorów: syn — Marcjan Michał Ogiński (1672—1750) wojew. witebski, oraz wnukowie: Ignacy z Heleną Ogińscy (oboźni litewscy), Kazimierz i Rozalia Koziełkówna Ogińscy, Tadeusz Franciszek z Izabelą Radziwiłłówną Ogińscy (woj. troccy), oraz Stanisław z Marianną Ogińscy (kasztelanowie mściśławcy). Murowany kościół miał być założony przez karmelitów już w 1702 r. Klasztor był rezydencją. Przełożonym tej fundacji w 1816 r. był o. Ludwik Garbowski (lat 48), a w 1818 r. o. Leopold Pakolnicki (lat 34). Klasztor uległ kasacie w 1832 r. Kościół zamknięty w 1837 r., według Kirkora miał ulec ruinie, podmyty przez Wilię¹.

2. KLASZTOR W LEŚNIEWIE K. MYSZKOWA

Ok. 1702 r. Józef Męciński, hrabia i dziedzic Leśniowa, sprowadził karmelitów bosych oddając im do dyspozycji murowany kościół w tej

---

¹ Źródła: AKO 1. *Cronica conventus Vilnensis* ss. 235—237, 248. AP 4. *Spis karmelitów i karmelitanek bosych oraz sług kościelnych diecezji wileńskiej 1818 roku* k. 15—16; *Scutum antiquitatis carmelitanae*. Wilnae 1741 s. 339; J. Kurczewski *ks. Biskupstwo wileńskie*. Wilno 1912 s. 171; A. H. Kirkor. *Przewodnik historyczny po Wilnie*. Wilno 1862.

miejscowości. Z powodu niewystarczającego uposażenia, karmelici po paru latach opuścili fundację. Na ich miejsce w 1706 r. Męciński sprowadził oo. paulinów, oddając im kilka wsi na utrzymanie².

3. KLASZTOR W PIŃSKU

Fundatorem klasztoru w Pińsku był Szymon Ossowski, tamtejszy landwójt. Przy pomocy podśędka pińskiego Stanisława Szujskiego oraz Daniela Owsianego i innych dobrodziejów, w maju 1734 r. wystawił on karmelitom drewniany kościół pod wezwaniem św. Kazimierza, w pobliżu klasztoru franciszkanów. Po uzyskaniu (w dniu 29 września 1734 r.) pozwolenia od Kurii Biskupiej karmelici objęli nową fundację.

Kościół (dł. 30, szer. 18 łokci) z dwiema wieżami flankującymi fasadę. Wnętrze przyozdobione było pięcioma złożonymi ołtarzami snycerskiej roboty. W głównym ołtarzu znajdował się obraz Matki Bożej Szkaplerznej w srebrnej szacie.

Klasztor murowany, parterowy (o wym. 30×18 łokci), z jednym korytarzem. Na początku XIX w. przebywało tu dwóch kapłanów. Biblioteka klasztorna liczyła 189 tomów.

Z donacji fundatora karmelici otrzymali 5 morgów ziemi pod zabudowania i ogród oraz 7 morgów gruntu za miastem. Prócz tego fundator zapisał sumę obligacyjną 5.120 zł. Sumy funduszowe klasztoru z biegiem czasu wzrosły do kapitału 57.100 rubli sr. przez zapisy obligacyjne różnych dobrodziejów, między innymi Onufrego — księcia druckiego i lubbeckiego. Kapitał zabezpieczony i ulokowany na synagodze pińskiej dawał zakonnikom niewiele dochodu z powodu ciągłych procesów.

Karmelici w Pińsku zobowiązani byli do następujących obligacji mszalnych:

1. za fundatora Szymona Ossowskiego corocznie mszy 48,
2. za Stanisława Szujskiego 192,
3. za Daniela Owsianego 96,
4. za Pawła Szymę 24,
5. za Józefa Hołowkę 48,
6. za Andrzeja Kuczewskiego 12,
7. za Teodorę Krasicką 12,
8. za Jana Rychtarskiego 1,
9. za Ludwika Orzeszkę 12,
10. za Eufrozynę Kamińską 2,

² Źródła: Archiwum OO. Paulinów w Częstochowie. *Akta dotyczące klasztoru w Leśniewie*; Słownik Geograficzny. T. V. Warszawa 1884 s. 165.

11. za Magdalenę Korzeniowską 1,
12. za dusze wszystkich zmarłych 2.
Razem mszy czytanych rocznie 450.

W 1832 r. klasztor w Pińsku uległ kasacie. Drewniany kościół został rozebrany, a klasztor przebudowano na młyn parowy³.

4. KLASZTOR ŚW. TEKLI W NARODYCZACH

W miasteczku Narodycze, w pow. owruckim nad rzeką Uszą na Wołyniu, chorąży kijowski Michał Pausza, dziedzic Narodycz, wybudował karmelitom klasztor w 1748 r. Drewniany kościół pod wezw. Św. Tekli stał wraz z klasztorem w pobliżu dworu fundatora⁴. Od 1751 r. istniała przy tym kościele parafia prowadzona przez karmelitów. Fundator zapisał klasztorowi sumę 15.000 zł z obligacjami wieczystymi, zabezpieczoną na dobrach Snytiszczyc⁵. Na utrzymanie zaś zakonników w tym klasztorze przeznaczył sumę 6.000 zł⁶.

Rezydencja w Narodyczach podlegała klasztorowi berdyczowskiemu. Wszystkie dónacje i zapisy obligacyjne na rzecz rezydencji przyjmowała i zatwierdzała kapituła klasztoru w Berdyczowie⁷. W dniu 17 stycznia 1755 r., po złożeniu egzaminu z teologii, kapituła dopuściła do spowiedzenia o. Barnabę od Duchy Św., przełożonego rezydencji⁸. Do Berdyczowa udawali się ojcowie co trzy lata na wybór delegata na Kapitułę Prowincjalną⁹.

W styczniu 1755 r. spalił się drewniany kościół św. Tekli w Narodyczach wraz z przełożonym domem o. Redemptem od św. Mateusza¹⁰. Uratowaną część wyposażenia kościoła i zakrystii o. Teodor od Wnieb. NMP przewiózł do klasztoru berdyczowskiego. W krótkim czasie odbudowano kościół. Dnia 9 lipca 1756 r. Definitorium Prowincjalne obradujące w Berdyczowie, na prośbę przełożonego w Narodyczach o. Henryka od Jezusa Maryi (St. Świątowicza), poleciło przeorowi berdyczow-

³ Źródła: Bibl. UJ w Krakowie rkps 6039 IV. *Wiadomości historyczno-statystyczne o kościołach rzymsko-katolickich w diecezji mińskiej ułożone i spisane w 1845 r. przez Jana Borejkę Chodźkę. Część II. Kościoły i klasztory zakonne* s. 196—197. *Słownik geograficzny*. T. VIII. Warszawa 1887 s. 171.

⁴ Jan Marek Giżycki. *Karmelici w byłej Rzeczypospolitej*. W: *Podręczna encyklopedia kościelna*. T. XVII—XVIII. Warszawa 1909 s. 347.

⁵ APKB w Czernej. AKB 1. *Liber in quo annotantur acta conventus berdyczovien-sis* k. 31.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże k. 30.

⁹ Tamże k. 33, 36

¹⁰ Jakub Szewczyński ur. w Klęparzu k. Krakowa dnia 18.VII.1718 r.; prof. 21.IX. 1735 r. w Krakowie.

skiemu zwrócić cały depozyt ze spalonego kościoła¹¹. Równocześnie zwolniło rezydencję z obowiązku zwrotu wypożyczonych ksiąg z biblioteki klasztornej w Berdyczowie, które uległy spaleni¹².

W 1763 r. zarząd prowincji zrezygnował z tej placówki. Karmelici opuścili dom w Narodyczach. Fundator Michał Pauśza w liście skierowanym do Kapituły Prowincjalnej, obradującej w Przemyślu w 1763 r., żądał powrotu zakonników do jego fundacji. Kapituła zleciła zarządowi potrzebę ujawnienia fundatorowi przyczyn rezygnacji i przyjęcia nowych warunków w razie ponownego przyjęcia fundacji¹³. Wzajemne negocjacje speliły na niczym. Po karmelitach dom i kościół objęli augustianie.

W klasztorze tym pracowali i zmarli następujący zakonnicy:

1. O. Wojciech od Opieki św. Józefa (Ignacy Piotr Grocholski, syn Bartłomieja i Marcjanny ur. 2.VIII.1716 r. w Dębowie, prof. 1.V.1740 r.), kaznodzieja. Zmarł w 1753 r.
2. O. Alojzy od Oczyszczenia NMP (Walenty Julian Fujawski vel Fujarski, prof. przemyski 2.II.1722), kaznodzieja rezydencji.
3. O. Henryk od Jezusa Maryi (Stanisław Adam Światowicz, syn Stanisława i Maryi, ur. 3.XI.1704 r. w Kamieńcu Podolskim), aktualny przeor lwowski. Zmarł w podróży k. Berdyczowa w 1757 r.
4. O. Tymoteusz od św. Wincentego (Stanisław Zebrowski). Zmarł w 1758 r.

5. KLASZTOR W ANTOLEPTACH

W Antoleptach (pow. jeziorski), dzięki ofiarności Jana Strutyńskiego, kasztelana inflanckiego, oraz Józefa i Róży z Platterów Strutyńskich, starostów szakinowskich, przy udziale Izabeli Katarzyny ze Strutyńskich Sołtanowej, chorążyny inflanckiej, powstała w latach 1734—1738 fundacja klasztoru karmelitów bosych.

Posiadali oni tutaj murowany, przestronny i dobrze wyposażony kościół. Na początku XIX w. prowadzili szkółkę parafialną. W latach 1804 i 1805 kształciło się tu po pięciu uczniów. W 1816 r. konwent liczył 5 ojców: Józef Okunowicz — przeor (lat 41), Henryk Kragiewicz (lat 52) — podprzeor, Łukasz Torczyński — kaznodzieja (lat 41), Robert Ławrynów — spowiednik (lat 39), Fabian Turowski — kaznodzieja (lat 36), oraz 2 braci: Maciej Meier — prokurator (lat 77) i Józef Torosiewicz — stolarz (lat 38). W 1818 r. przeorem był o. Wincenty Dymśa,

¹¹ AKB 1. *Liber in quo annotantur acta conventus berdyczoviensis* k. 30a.

¹² Tamże.

¹³ AP 10. *Acta provinciae S. Spiritus* s. 21.

a podprzeorem o. Maciej Łekasewicz. Kościół i klasztor uległ kasacji w 1832 r. i przejęty został na Skarb Państwa.

Do 1837 r. kościół pozostawał pod opieką ks. Hryszkiewicza, proboszcza dusiackiego. W tym czasie bp Benedykt Kłagiewicz, ordynariusz wileński, polecił ks. Mateuszowi Myszkiwiczowi ze zgromadzenia xx. misjonarzy założyć w Jakobsztacie oratorium dla wiernych. Upoważnił on ks. Myszkiwicza w styczniu 1837 r. do przejęcia potrzebnego wyposażenia z kościoła pokarmelitańskiego w Antoleptach. Pozwolił zabrać jeden ołtarz, obrazy, naczynia i szaty liturgiczne z zakrystii oraz jeden lub dwa dzwony. Wskutek tego upoważnienia w połowie 1837 r. świątynia w Antoleptach została ogołocona ze sprzętów sakralnych¹⁴.

¹⁴ Źródła APKB w Czernej. AP 4. *Spis karmelitów i karmelitanek bosych oraz służb kościelnych diecezji wileńskiej 1818 roku* k. 17—18.

J. M. Giżycki (Smora). *Działalność XX Misjonarzy w Jakobsztacie*. „Roczniki obydwóch zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”. Kraków 1914. Rok. XX s. 15; Jan Kurczewski ks. *Biskupstwo wileńskie*. Wilno 1912 s. 296. 474; *Scutum antiquitatis carmelitanae*. Vilnae 1741-s. 339.

